

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2026-1-6>

Я. П. Дзюба, А. Р. Жукова

*Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
м. Львів, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8021-8804> – Я. П. Дзюба

<https://orcid.org/0000-0002-7292-1605> – А. Р. Жукова

 yarynadziuba98@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ВІЙСЬКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЗАСАДАХ АНДРАГОГІКИ

Анотація. У статті досліджується організація навчального процесу у військовій андрагогіці як багатовимірний педагогічний конструкт, що охоплює структурно-організаційні, змістово-методичні та технологічні параметри професійної підготовки військовослужбовців в умовах трансформаційного безпекового середовища. Особлива увага приділяється формуванню професійних компетентностей фахівців військового забезпечення на засадах андрагогічних принципів навчання. Проаналізовано провідні моделі навчання дорослих, що становлять теоретико-методологічну основу організації військової андрагогіки. Систематизовано структуру компетентностей військовослужбовців, яка поділяється на загальні (лідерський потенціал, критичний аналіз, ефективна комунікація), спеціальні (тактична підготовка, логістичне забезпечення, інформаційна безпека) та інтегровані компетентності (здатність комплексно застосовувати різні види знань у складних умовах військової діяльності). Обґрунтовано поетапність формування цих компетентностей на чотирьох освітніх рівнях військової підготовки. Розглянуто організаційні форми навчання дорослих у контексті військової андрагогіки: професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, самоосвіту, дуальну освіту, дистанційну та змішану форми навчання. Визначено специфіку кожної форми та особливості її застосування у військових закладах вищої освіти. Особливу увагу приділено дуальній формі навчання, яка поєднує навчання у ВВНЗ із практикою у військових частинах, штабах та бойових підрозділах.

Ключові слова: військова андрагогіка, професійні компетентності, навчання дорослих, військова освіта, дистанційні технології, організаційні форми навчання, фахівці військового забезпечення, цифрові платформи.

Ya. P. Dziuba, A. R. Zhukova

*Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy,
Lviv, Ukraine*

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF MILITARY SUPPORT SPECIALISTS BASED ON ANDRAGOGICAL PRINCIPLES

Abstract. The article aims to analyze the organization of the educational process in military andragogy as a multidimensional pedagogical construct within the context of a transforming security environment. The study focuses on the formation of professional competencies of military support specialists based on andragogical principles of adult learning. Theoretical and methodological approaches to adult education that constitute the foundation of military andragogy are examined.

The structure of professional competencies of military personnel is systematized and classified into general competencies (leadership skills, critical thinking, effective communication), specialized competencies (tactical training, logistics support, information security), and integrated competencies, defined as the ability to apply interdisciplinary knowledge in complex and dynamic military conditions. The staged development of these competencies across four educational levels of military training is substantiated.

The article analyzes organizational forms of adult education in military higher education institutions, including vocational education, higher education, postgraduate education, self-directed learning, dual education,

distance learning, and blended learning. The specific characteristics and practical implementation of each form are identified. Particular attention is given to the dual form of education, which integrates academic training in military higher education institutions with practical experience in military units, headquarters, and combat formations.

The findings confirm that the application of andragogical principles contributes to improving the effectiveness of professional training of military support specialists and enhances their adaptability to contemporary operational and security challenges.

Key words: military andragogy; professional competencies; adult learning; military education; distance learning technologies; organizational forms of education; military support specialists; digital platforms.

Організація навчання у військовій андрагогії в рамках даного дослідження розглядатиметься як багатовимірний педагогічний конструкт, що охоплює не лише структурно-організаційні аспекти освітнього процесу, а й його змістово-методичні та технологічні параметри. Її аналіз здійснюється крізь призму провідних моделей навчання дорослих, організаційних форм освітнього процесу, андрагогічних методів і специфіки сучасного технологічного забезпечення, які у своїй сукупності визначають логіку, динаміку та ефективність професійної підготовки військовослужбовців в умовах трансформаційного безпекового середовища.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні організації навчального процесу у військовій андрагогії та визначенні особливостей формування професійних компетентностей фахівців військового забезпечення на засадах андрагогічних принципів навчання в умовах трансформаційного безпекового середовища.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати провідні моделі навчання дорослих (компетентнісну, когнітивну, людино-центровану, комунікативну, рефлексивну, експерієнціальну) як теоретико-методологічну основу організації військової андрагогії та визначити їхні ключові характеристики.

2. Систематизувати структуру професійних компетентностей військовослужбовців, виокремивши загальні, спеціальні та інтегровані компетентності, і обґрунтувати поетапність їхнього формування на різних освітніх рівнях військової підготовки.

3. Розглянути організаційні форми навчання дорослих у контексті військової андрагогії (професійно-технічну, вищу, післядипломну освіти, самоосвіту, дуальну, дистанційну та змішану форми) та визначити специфіку їхнього застосування у військових закладах вищої освіти.

4. Проаналізувати базові принципи андрагогічного навчання та обґрунтувати їхнє методологічне значення для організації освітнього процесу у підготовці військових фахівців.

5. Дослідити трансформацію технологій навчання у військовій андрагогії в умовах воєнного стану та визначити роль досвіду дистанційного навчання, набутого під час пандемії COVID-19, у формуванні технологічної готовності військової освіти.

6. Проаналізувати використання платформ управління навчанням (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams) та додаткових цифрових ресурсів у системі військової освіти дорослих.

7. Обґрунтувати роль сучасних технологій навчання дорослих як ключового фактора підтримання боєздатності, професійної адаптивності та інтелектуального потенціалу військовослужбовців в умовах складного і непередбачуваного бойового середовища.

Військова освіта дорослих, зокрема у сфері військового забезпечення, є важливим аспектом у контексті розвитку професійних компетентностей військовослужбовців, особливо в умовах сучасного трансформаційного безпекового середовища. Різноманітні підходи до навчання дорослих, зокрема андрагогічні принципи, визначають особливості та ефективність процесу підготовки фахівців у військових закладах вищої освіти.

Однією з основних моделей навчання дорослих є компетентнісна модель, яка націлена на формування ключових компетентностей через інтеграцію знань, умінь та навичок [1]; [2]. Додатково, важливими є когнітивні та рефлексивні моделі навчання, які зосереджені на розвитку інтелектуальних процесів і здатності до саморефлексії [3]. Це дозволяє військовослужбовцям не лише виконувати завдання, а й аналізувати власні дії та приймати рішення в умовах невизначеності. Водночас, можемо стверджувати що, компетентності повинні бути розвинуті на різних етапах навчання. Загальні компетентності, такі як лідерський потенціал та ефективна комунікація, є базовими для всіх військовослужбовців, незалежно від їх спеціалізації [4]. Спеціальні компетентності стосуються конкретних військових умінь, таких як тактична підготовка та логістичне забезпечення, а інтегровані компетентності передбача-

ють здатність комбінувати різні види знань для вирішення складних завдань у реальних бойових умовах [5]. У науковій літературі розглядається низка організаційних форм навчання дорослих, зокрема професійно-технічна освіта, вища освіта та післядипломна освіта, які є основою для підготовки військових кадрів. Як зазначають Demetrio [6] та Jarvis [7], важливу роль у військовому контексті відіграють також самоосвіта та дуальна форма навчання, яка поєднує навчання у військових навчальних закладах з практичною підготовкою у військових частинах.

У сучасній теорії освіти дорослих основними методологічними конструкціями, що відображають схеми організації освітнього процесу, виступають моделі навчання, що відображають різні способи осмислення природи дорослого учня, механізмів його пізнавальної діяльності та закономірностей професійного розвитку. У цьому контексті моделі навчання дорослих виконують функцію інтегративного теоретичного каркаса, який дозволяє поєднати психологічні, педагогічні, соціокультурні та професійні аспекти освіти дорослої людини в єдину логічну систему.

Особливого значення питання моделей набуває у військовій освіті, оскільки підготовка офіцерів здійснюється в умовах поєднання жорстко регламентованого середовища, високого рівня відповідальності, інтенсивного професійного досвіду та необхідності прийняття рішень у ситуаціях невизначеності. За таких умов вибір моделі навчання впливає не лише на організацію занять, а й на характер формування управлінського мислення, рефлексивності та лідерських якостей.

На всіх етапах навчання у військових закладах вищої освіти здійснюється послідовне формування комплексу компетентностей військовослужбовців, що є необхідною умовою їхнього професійного становлення та розвитку. Структурно ці компетентності поділяються на загальні, спеціальні та інтегровані.

На перших двох курсах здобувачі освіти засвоюють фундаментальні знання та первинні практичні вміння, які утворюють підґрунтя для подальшої професійної діяльності. До них належать базові положення військової науки, основи тактики й стратегії, принципи військового лідерства, а також початкові навички службово-бойової підготовки, необхідні для виконання завдань на первинних посадах.

На третьому та четвертому рівнях освіти навчальний процес орієнтується на формування інтегративних компетентностей. Курсанти опановують здатність узгоджувати загальнонаукові знання, професійно-спеціалізовані вміння

та управлінські функції. Особлива увага приділяється розвитку навичок управління підрозділами, планування й реалізації бойових і службових операцій, а також ухвалення виважених тактичних і стратегічних рішень. Такий рівень підготовки забезпечує готовність до виконання завдань на командних і керівних посадах.

Загальні, спеціальні та інтегровані компетентності утворюють системну сукупність знань, умінь, навичок і особистісно-професійних якостей, що є визначальними для результативної військової діяльності. Вони не існують ізольовано, а перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності, забезпечуючи цілісність професійної підготовки офіцера.

Загальні компетентності охоплюють універсальні якості та здатності, необхідні для будь-якого офіцера незалежно від його фахового профілю, зокрема лідерський потенціал, навички критичного аналізу, ефективної комунікації, а також знання основ військової етики, дисципліни та корпоративної культури.

Спеціальні компетентності відображають професійні знання й уміння, характерні для конкретної військової спеціалізації, включаючи сферу тактичної підготовки, озброєння та військової техніки, логістичного забезпечення, інженерної діяльності, інформаційної та кібербезпеки тощо.

Інтегровані компетентності полягають у здатності комплексно застосовувати загальні та спеціальні компетентності під час виконання практичних завдань у складних і динамічних умовах військової діяльності. Вони передбачають уміння поєднувати різні види знань і навичок для ефективного вирішення професійних проблем, прийняття управлінських рішень та організації військових операцій (рис.1).

Ці компетентності мають визначальне значення для підготовки майбутніх офіцерів, оскільки забезпечують їхню готовність адекватно реагувати на виклики сучасного військового середовища, що характеризується динамічністю, невизначеністю та потребою у високому рівні адаптивності й гнучкості мислення.

Отже, система військової освіти України орієнтована на поетапне формування всебічно підготовлених офіцерських кадрів, які володіють комплексом професійних знань, практичних умінь і ключових компетентностей, необхідних для ефективного виконання службово-бойових завдань у складі Збройних Сил України. Загалом, моделі навчання дорослих у їхній сукупності формують цілісну теоретико-методологічну основу організації військової андрагогіки (детальніше табл.1).

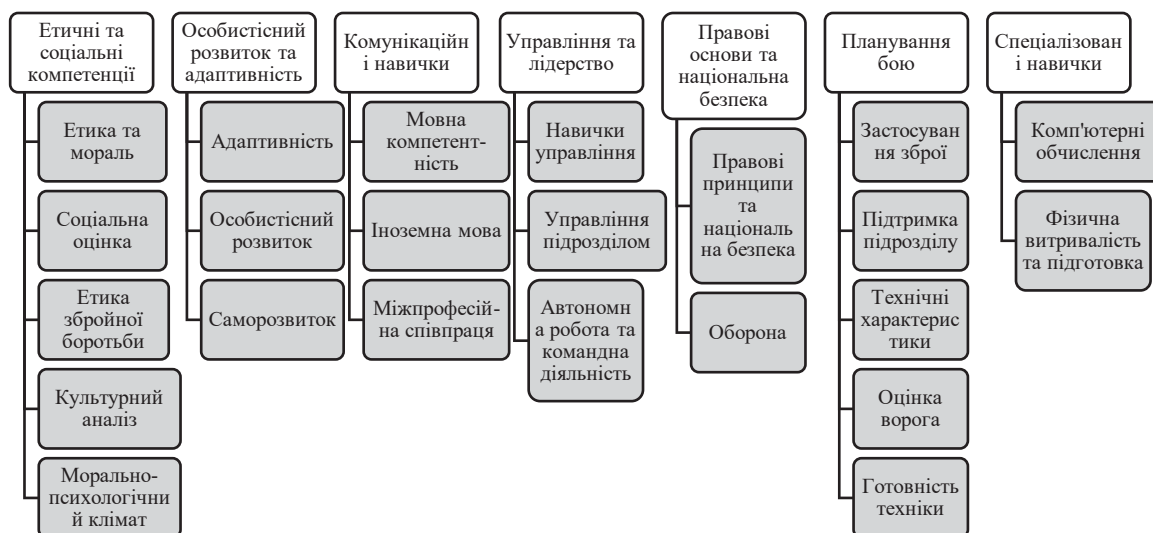

Рис. 1. Класифікація інтегрованих компетентностей, якими повинні володіти військові

Таблиця 1

Моделі навчання дорослих та їх характеристики

Модель	Ключова ідея	Основні характеристики
Компетентнісна	Орієнтація на формування ключових компетентностей	Інтеграція знань, умінь, навичок, цінностей; акцент на результатах навчання; система КРІ для оцінювання компетентності
Когнітивна	Пріоритет розвитку інтелектуальних процесів	Формування когнітивних схем; урахування вікових та психолого-професійних особливостей; акцент на педагогічному мисленні
Людиноцентрована	Орієнтація на потреби, мотивацію та індивідуальні особливості дорослого	Врахування життєвого досвіду, мотиваційних чинників; розвиток особистісно значущих якостей; спирається на концепції Маслоу, Кросса, Еріксона
Комунікативна	Формування комунікативної та міжкультурної компетентності	Здатність до взаємодії в різних культурних середовищах; опора на кооперативне навчання; розвиток міжособистісної компетентності
Рефлексивна	Розвиток здатності до самоаналізу та навчання з досвіду	Рефлексивне спостереження; аналіз професійних дій; подолання стереотипів; інтерактивні методи; модель Колба
Експерієнціальна	Навчання через безпосередній досвід і діяльність	Пріоритет практичного досвіду; навчання через дію та переживання; поєднання досвіду, рефлексії, узагальнення і застосування; використання кейсів, проєктів, симуляцій; орієнтація на трансформацію досвіду в знання (модель Д. Колба)

Сучасна система освіти дорослих функціонує у різних організаційних формах, які відображають багатоманітність соціокультурних, професійних і освітніх потреб дорослого населення (табл.2).

У науковій літературі та освітній практиці освіта дорослих реалізується у широкому спектрі організаційних форм, серед яких ключове місце посідають професійно-технічна, вища та післядипломна освіта, а також різноманітні формати самоосвіти, до яких належать курси, вебінари, інтернет-платформи, рольові та ділові ігри тощо. Особливого значення у сучасних умовах набуває дуальна форма навчання, яка інтегрує

освітню діяльність із безпосередньою професійною практикою.

Професійно-технічна освіта в системі освіти дорослих орієнтована на здобуття та вдосконалення практично орієнтованих професійних умінь і навичок, що безпосередньо пов'язані з виконанням конкретних видів трудової або службової діяльності. Для військовослужбовців дана форма навчання є важливою в контексті підготовки за військово-обліковими спеціальностями, підвищення кваліфікації сержантського складу, опанування нових технічних систем, озброєння та засобів управління. У межах професійно-технічної освіти домінує практико-

Організаційні форми навчання дорослих у контексті військової андрагогіки

Організаційна форма	Основні характеристики	Специфіка застосування у військовій освіті
Професійно-технічна освіта	Практична спрямованість; модульність; перевага тренувальних і виробничих занять; тісний зв'язок із професійним середовищем	Використовується для підготовки фахівців технічного, інженерного, логістичного, операторського профілю; включає тренування, інструктажі, полігонні заняття
Вища освіта	Системність; ступеневість; міждисциплінарність; академічність	Реалізується у ВВНЗ через бакалаврські, магістерські програми; сприяє формуванню аналітичного, стратегічного і управлінського мислення офіцерів
Післядипломна освіта	Оновлення знань; адаптація до змін; гнучкість програм; короткострокові цикли навчання	Курси перепідготовки, підвищення кваліфікації, лідерські програми, управлінські й штабні тренінги для офіцерів
Самоосвіта	Самоспрямованість; гнучкість у часі та просторі; опора на мотивацію; використання ІТ	Онлайн-курси, платформи дистанційного навчання, вебінари, симулятори, рольові ігри, цифрові тренажери для військових
Дуальна освіта	Інтеграція теорії і практики; безперервний професійний контекст; взаємодія інституцій	Поєднання навчання у ВВНЗ із практикою у військових частинах, штабах, органах управління, бойових підрозділах
Дистанційна (онлайн) освіта	Асинхронність/синхронність; доступність; персоналізація; масштабованість	Широко використовується в умовах війни, ротаций, мобілізації; забезпечує безперервність навчання офіцерів
Змішана (blended learning)	Комбінування синхронних і асинхронних форм; мультимедійність навчання	Застосовується у ВВНЗ для підготовки офіцерів оперативного і стратегічного рівнів

орієнтований підхід, де навчальний процес спрямований на формування технологічних, операційних, інструментальних компетентностей, що мають безпосередню цінність у службово-бойовій діяльності. Саме через професійно-технічну освіту у військовому середовищі реалізується принцип зв'язку теорії з практикою, що є базовим дидактичним положенням військової педагогіки.

Вища освіта у системі військової підготовки дорослих виступає як форма здобуття систематизованих теоретичних знань, науково обґрунтованих уявлень про військову справу, управління, безпеку, стратегію, педагогіку лідерства та інші сфери, критично важливі для офіцерського корпусу. В умовах ВВНЗ вища освіта виконує не лише функцію передачі знань, а й функцію формування стратегічного мислення, аналітичних умінь, здатності до прогнозування, системного аналізу та рефлексивного осмислення професійного досвіду. Саме у вищій військовій школі закладається інтелектуальний фундамент майбутньої діяльності офіцерів оперативного і стратегічного рівнів. Водночас, як слушно зазначає Вітченко, організація андрагогічного процесу у ВВНЗ ускладнюється наявністю дисбалансу між інтелектуальним, емоційно-чуттєвим і фізичним розвитком слухачів, що потребує створення

розвивального академічного середовища, фундаменталізації освіти та посилення її інноваційної складової [8, с. 6-8].

Післядипломна освіта займає особливо важливе місце у системі освіти дорослих посідає. Вона забезпечує безперервний професійний розвиток військових фахівців протягом усієї їхньої кар'єри. Післядипломна освіта орієнтована на оновлення, поглиблення та розширення професійних компетентностей відповідно до змін у військово-політичному середовищі, доктринальних документах, характері бойових дій, технологічному розвитку. Дана освіта відіграє ключову роль у підготовці офіцерів до виконання завдань на нових посадах, в умовах переходу на вищі щаблі військового управління. Водночас, як підкреслюють S.P. Forrest і T.O. Peterson [9], андрагогічні принципи у процесі післядипломної підготовки мають враховувати вже сформовану професійну ідентичність дорослого військово-службовця, його досвід, систему переконань і цінностей, що потребує делікатної педагогічної взаємодії та фасилітаційного стилю роботи.

Поряд із формальними інституційними формами освіти вагому роль у навчанні дорослих відіграє самоосвіта, яка охоплює широкий спектр організаційних форматів, зокрема короткотермінові курси, вебінари, тренінги, навчання

на інтернет-платформах, участь у професійних дискусійних клубах, рольові та ділові ігри, симуляції бойових та управлінських ситуацій. Самоосвіта базується на внутрішній мотивації дорослого здобувача, його готовності до саморозвитку, що відповідає андрагогічним положенням про автономність та самоспрямованість дорослого суб'єкта навчання [1]. У військовій освіті ці форми набувають особливого значення, оскільки дозволяють офіцерам оперативно адаптуватися до нових викликів, освоювати сучасні концепції лідерства, управління, кризового менеджменту, ведення бойових дій у гібридних умовах.

Відмінність між навчанням дітей і дорослих зумовлена насамперед різним рівнем життєвого досвіду, мотивації та ступенем самостійності. Дорослий здобувач сприймає навчання як інструмент розв'язання актуальних життєвих і професійних завдань, орієнтується на негайне застосування результатів, володіє значним досвідом, який стає важливим ресурсом освітнього процесу. На відміну від дитини, дорослий є самокерованою особистістю, здатною брати відповідальність за власні освітні рішення, зокрема у виборі змісту, темпів, методів і форм навчання. Водночас навчання дорослих істотно залежить від соціальних, часових та професійних обставин, тоді як навчання дітей відбувається в структурованому організованому педагогічному середовищі, де провідна роль належить учителю. Таке принципове розходження формує специфічні методологічні засади та принципи андра-

гогічної моделі в інтерпретації Р.С. Коритнюка, І.В. Ніженківської, О.Г. Кисельової, К.Л. Косяченко та Л.Л. Давтян [10, с. 62-67] (табл.3).

Ефективність навчання ґрунтується на усвідомленій мотивації, залученні дорослих до активної діяльності, спільному пошуку рішень та організації взаємодії «педагог – дорослий учень», що забезпечує високий рівень залучення, відповідальності та саморозвитку. У педагогічній практиці виокремлюють різні стратегії – інформаційну, проблемну, соціально-рольову – які зумовлюють відповідні групи методів; крім того, у сучасній андрагогіці широко застосовуються експозиційні, управлінські, пошукові, проблемні, програмовані, інтерактивні та стимулюючі методи.

Технології навчання дорослих набувають не лише освітнього, але й стратегічного значення, оскільки вони безпосередньо впливають на якість підготовки військових фахівців, здатних діяти в умовах високої невизначеності, ризику, стресу та постійно змінюваного бойового середовища. На відміну від цивільної освіти, військова освіта дорослих функціонує в умовах ієрархії, обмеженого часу, жорстких регламентів, а також під постійним впливом бойових і психологічних навантажень. За цих обставин освітні технології перетворюються не просто на засіб передавання знань, а на інструмент забезпечення безперервності професійного розвитку, підтримки боекваліфікованості та конструювання професійної суб'єктності військовослужбовця.

Таблиця 3

Андрагогічні принципи навчання

Принцип	Суть принципу
Пріоритет самостійного навчання	Самостійна пізнавальна діяльність є провідним видом навчальної роботи дорослого здобувача.
Спільна діяльність	Навчальний процес ґрунтується на партнерстві між педагогом і дорослими здобувачами, а також між самими учасниками групи.
Опора на досвід здобувача	Життєвий і професійний досвід дорослого використовується як ключове джерело навчання для нього та групи.
Індивідуалізація навчання	Разом із педагогом здобувач створює індивідуальну програму навчання, що враховує його досвід, потреби, рівень підготовки та психофізіологічні особливості.
Системність навчання	Забезпечується узгодженість цілей, змісту, форм, методів і засобів навчання з подальшим оцінюванням результатів.
Контекстність навчання	Навчання пов'язане з реальними професійними, соціальними та побутовими умовами життя дорослого та спрямоване на досягнення життєво значущих цілей.
Актуалізація результатів	Передбачає можливість швидкого використання знань і навичок на практиці.
Елективність навчання	Дорослий має свободу вибору цілей, змісту, методів, джерел, часу, місця навчання та педагога.
Розвиток освітніх потреб	Результати навчання оцінюють через виявлення рівня засвоєння матеріалу та формування нових освітніх потреб.
Усвідомленість навчання	Учасники навчання мають чітко розуміти цілі, зміст, етапи та логіку організації освітнього процесу.

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року [11] радикально трансформувало умови функціонування системи військової освіти, зокрема ВВНЗ і центрів підготовки особового складу. Фізичне переміщення навчальних закладів, участь здобувачів освіти у бойових діях, нестабільність інфраструктури, обмежений доступ до традиційних форматів очного навчання актуалізували необхідність впровадження гнучких технологічних рішень, здатних забезпечити адаптивність і сталість освітнього процесу.

Суттєву роль у формуванні сучасної технологічної платформи військової освіти відіграв досвід дистанційного навчання, набутий українськими закладами освіти під час пандемії COVID-19. У березні 2020 року Міністерство освіти і науки України рекомендувало переведення освітнього процесу в онлайн-формат, що змусило ЗВО в екстреному режимі перебудовувати навчальні плани, формати занять, системи оцінювання та комунікації [12]. Цей період сформував інституційну, методичну й технологічну готовність до подальшого функціонування освіти в умовах повномасштабної війни, коли дистанційні та гібридні технології стали не альтернативою, а необхідністю.

З позицій військової андрагогіки дистанційні технології набувають особливого значення в підготовці офіцерів, сержантського складу, військових управлінців середньої та вищої ланки, які часто перебувають у зоні бойових дій або виконують завдання поза межами навчальних аудиторій. В умовах воєнного стану для організації дистанційного навчання в Україні рекомендовано використовувати три основні типи освітніх технологічних рішень: коробкові сервіси, SaaS-сервіси та платформи для проведення вебінарів і онлайн-конференцій [13]. Для військової освіти особливо важливими є SaaS-рішення, оскільки вони дозволяють швидко розгорнути освітні середовища незалежно від фізичної локації підрозділів або навчальних закладів, не потребуючи складної локальної інфраструктури.

Серед платформ управління навчанням у військовій андрагогіці особливе місце посідають Moodle, Google Classroom та Microsoft Teams [14]. Moodle, як один із найпоширеніших інструментів дистанційного навчання, забезпечує структуроване освітнє середовище, яке дозволяє організувати курси бойової, тактичної, штабної, управлінської підготовки з використанням широкого набору ресурсів: електронні курси, завдання, кейс-аналізи, тестування, тренажери, форуми, SCORM-симуляції. Значущими характеристиками Moodle є комунікативність, інтерактивність і прозорість, що сприяє ефективному

управлінню навчальним процесом і контролю навчальної діяльності військовослужбовців [15].

Google Classroom використовується переважно для організації швидкої взаємодії між викладачами та слухачами, обміну навчальними матеріалами, перевірки завдань і забезпечення асинхронного доступу до навчального контенту. Microsoft Teams, у свою чергу, виконує інтегративну функцію комунікаційної платформи для проведення навчальних нарад, семінарів, командно-штабних ігор у онлайн-форматі, що дозволяє моделювати управлінські процеси незалежно від фізичної присутності учасників [15].

Окрім LMS-платформ, у військовій андрагогіці активно використовуються додаткові цифрові ресурси: YouTube, Google Docs, Dropbox, Skype, Twitter та інші інструменти веб-комунікації, які дозволяють забезпечити доступ до відкритих освітніх ресурсів, обмін аналітичними матеріалами, відеолекціями, навчальними кейсами, що особливо актуально для підготовки офіцерів оперативного та стратегічного рівнів (ставницька). Технічні можливості цифрових платформ дозволяють адаптувати освітнє середовище до індивідуальних особливостей здобувачів освіти і тим самим сприяють формуванню реального інклюзивного простору у військовій [16, с. 36-38].

Висновки. Таким чином, технології навчання дорослих у військовій андрагогіці виступають ключовим фактором підтримання боєздатності, професійної адаптивності та інтелектуального потенціалу військовослужбовців в умовах воєнного часу. Вони інтегрують освітню, психологічну, комунікативну й соціальну функції, забезпечуючи не лише передачу знань, а й формування нової якості військового професіоналізму, основаного на безперервному навчанні, рефлексії та здатності до адаптації в умовах складних і непередбачуваних викликів.

Список літератури:

1. Knowles M. S. *Andragogy in action: applying modern principles of adult learning*. Jossey-bass, 1984. 444 с.
2. Forrest S. P., Peterson T. O. It's Called Andragogy. *Academy of Management Learning & Education*. 2006. Vol. 5, No. 1. P. 113–122. URL: <https://www.jstor.org/stable/40212539>
3. Hannah S. T., Uhl-Bien M., Avolio B. J., Cavarretta F. L. A framework for examining leadership in extreme contexts. *The leadership quarterly*. 2009. №6, 897–919. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.09.006>
4. Merriam S. Andragogy and self-directed learning: pillars of adult learning theory. *New directions for adult and continuing education*. 2001. №89. С. 3–13.

5. Ben-Shalom U., Shamir E. Mission command between theory and practice: the case of the idf. *Defense & security analysis*. 2011. №2. С. 101–117. DOI: <https://doi.org/10.1080/14751798.2011.578715>

6. Demetrio D. Edukacja dorosłych. У: Śliwerski B. (ред.) *Pedagogika*. Т. 3. Subdyscypliny wiedzy pedagogicznej. *Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne*. 2006. С. 113–235. URL: <https://bc.gbpizs.gov.pl/Content/3898/PDF/ED-1-2015.pdf>

7. Jarvis P. Adult education and lifelong learning: Theory and practice. Routledge, 2010, 4th ed. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780203718100/adult-education-life-long-learning-peter-jarvis>

8. Вітченко А. Особливості освітньо-професійної підготовки слухачів ВВНЗ на засадах військової андрагогіки. *Військова освіта*. 2020. №2 (42). URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/215947>

9. Forrest S. P., Peterson T. O. It's called andragogy. *Academy of management learning & education*. 2006. №113–122. URL: <https://www.jstor.org/stable/40212539>

10. Коритнюк Р.С., Ніженківська І.В., Кисельова О.Г., Косяченко К.Л., Давтян Л.Л. Принципи і методологія сучасної андрагогічної моделі навчання дорослих. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П.Л. Шупика*. 2018. №29. С. 59–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo_2018_29_8

11. Про введення воєнного стану в Україні. Указ президента України. 14.03.2022.

12. Li C., Lalani F. The COVID-19 Pandemic Has Changed Education Forever. *World Economic Forum*. 2020. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digitallearning/>

13. Про роботу закладів освіти в умовах воєнного стану. *Освіта*. 2022. URL: <https://osvita.ua/news/85835/>

14. Жуковська Е. ТОП-3 системи для онлайн-навчання. *Освіта*. 2020. URL: <https://osvita.ua/news/71748/>

15. Ставицька І.В. Система MOODLE як засіб підвищення ефективності викладання. Національний технічний університет України «КПІ». URL: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1290>

16. Задорожна-Княжницька Л., Хаджинова І., Совінський С. Освіта дорослих в умовах воєнного часу: до дискурсу проблеми. *Молодь і ринок*. 2024. №10 (230). С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.310260>

References:

1. Knowles, M. S. (1984). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*. Jossey-Bass. 444 p.

2. Forrest, S. P., & Peterson, T. O. (2006). It's called andragogy. *Academy of Management Learning & Education*, 5(1), 113–122. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/40212539>

3. Hannah, S. T., Uhl-Bien, M., Avolio, B. J., & Cavarretta, F. L. A. (2009). A framework for examining leadership in extreme contexts. *The Leadership Quarterly*, 20(6), 897–919. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2009.09.006>

4. Merriam, S. B. (2001). *Andragogy and self-directed learning: Pillars of adult learning theory*. *New Directions for Adult and Continuing Education*, (89), 3–13.

5. Ben-Shalom, U., & Shamir, E. (2011). Mission command between theory and practice: The case of the IDF. *Defense & Security Analysis*, 27(2), 101–117. <https://doi.org/10.1080/14751798.2011.578715>

6. Demetrio, D. (2006). Edukacja dorosłych [Adult education]. In B. Śliwerski (Ed.), *Pedagogika*. Т. 3. Subdyscypliny wiedzy pedagogicznej [Pedagogy. Vol. 3. Subdisciplines of pedagogical knowledge] p. 113–235. *Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne*. Retrieved from: <https://bc.gbpizs.gov.pl/Content/3898/PDF/ED-1-2015.pdf> [in Ukrainian].

7. Jarvis, P. (2010). *Adult education and lifelong learning: Theory and practice* (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203718100>

8. Vitchenko, A. (2020). Osoblyvosti osvitno-profesiinoini pidhotovky slukhachiv VVNZ na zasadakh viiskovoi andrahohiky [Features of educational and professional training of higher military educational institution students based on military andragogy]. *Viiskova osvita*, 2(42). Retrieved from: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/215947> [in Ukrainian].

9. Forrest, S. P., & Peterson, T. O. (2006). It's called andragogy. *Academy of Management Learning & Education*, 5(1), 113–122. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/40212539>

10. Korytniuk, R. S., Nizhenkivska, I. V., Kyselova, O. H., Kosiachenko, K. L., & Davtian, L. L. (2018). Pryntsypy i metodolohiia suchasnoi andrahohichnoi modeli navchannia doroslykh [Principles and methodology of the modern andragogical model of adult education]. *Zbirnyk naukovykh prats spivrobitnykiv NMAPO im. P. L. Shupyka*, 29, 59–69. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo_2018_29_8 [in Ukrainian].

11. President of Ukraine. (2022, March 14). Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine]. [in Ukrainian].

12. Li, C., & Lalani, F. (2020). The COVID-19 pandemic has changed education forever. *World Economic Forum*. Retrieved from: <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/coronavirus-education-global-covid19-online-digitallearning/>

13. Pro robotu zakladiv osvity v umovakh voiennoho stanu [On the work of educational institutions under martial law]. (2022). *Osvita*. Retrieved from: <https://osvita.ua/news/85835/> [in Ukrainian].

14. Zhukovska, E. (2020). TOP-3 systemy dlia onlain-navchannia [TOP-3 systems for online learning]. *Osvita*. Retrieved from: <https://osvita.ua/news/71748/>

15. Stavyt'ska, I. V. (n.d.). Systema MOODLE yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti vykladannia [MOODLE system as a means of increasing teaching effectiveness]. National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute". Retrieved from: <http://interconf.fl.kpi.ua/node/1290> [in Ukrainian].

16. Zadorozhna-Kniahnytska, L., Khadzhyanova, I., & Sovynskyi, S. (2024). Osvita doroslykh v umovakh voiennoho chasu: Do dyskursu problemy [Adult education in wartime conditions: Toward the discourse of the problem]. *Molod i rynok*, 10 (230), 34–39. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.310260> [in Ukrainian].

© Я. П. Дзюба, А. Р. Жукова

Оглядова стаття

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026